



**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
UNIVERSITY OF ECONOMICS IN BRATISLAVA**

**FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY
FACULTY OF ECONOMIC INFORMATICS**

**Katedra účtovníctva a audítorstva
Department of accounting and auditing**



INDIKÁTORY ZMENY MAJETKOVEJ PODSTATY A ICH ANALÝZA

***CHANGE INDICATORS OF THE BUSINESS PROPERTY
AND THEIR ANALYSIS***

**ZBORNÍK VEDECKÝCH STATÍ
PROCEEDINGS OF SCIENTIFIC PAPERS**

**Vydavateľstvo EKONÓM
Bratislava 2017**

ISBN 978-80-225-4364-4



EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Katedra účtovníctva a audítorstva



INDIKÁTORY ZMENY MAJETKOVEJ PODSTATY A ICH ANALÝZA

***CHANGE INDICATORS OF THE BUSINESS PROPERTY
AND THEIR ANALYSIS***

**ZBORNÍK VEDECKÝCH STATÍ
PROCEEDINGS OF SCIENTIFIC PAPERS**

**Vydavateľstvo EKONÓM
Bratislava 2017**

ISBN 978-80-225-4364-4

Zborník je vydaný z prostriedkov projektu Vedeckej grantovej agentúry MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0512/16 (2016-2018) „Zachovanie a rast majetkovej podstaty ako relevantný nástroj trvalo udržateľného rozvoja podniku“.

Zostavovateľ (Editor): doc. Ing. Mgr. Renáta Pakšiová, PhD., FHI EU v BA

Recenzenti (Reviewers):

doc. Ing. Dana Dvořáková, PhD., VŠE v Praze

prof. Ing. Miloš Tumpach, PhD., EU v Bratislave

Vydavateľ (Publisher):

Ekonomická univerzita v Bratislave (University of Economics in Bratislava)

Vydavateľstvo EKONÓM (publishing house)

Dolnozemska cesta 1

852 35 Bratislava

Slovak Republic

Rok vydania (Year of publishing): 2017

© **Copyright:** Authors of the papers

ISBN 978-80-225-4364-4

OBSAH

Predslov.....	5
<i>Baštincová Anna</i>	
Daň z príjmov ako indikátor zmeny finančnej výkonnosti s akcentom na majetkovú podstatu podniku.....	0
<i>Benko Ján</i>	
Daňové aspekty predaja obchodného podielu v kontexte zachovania majetkovej podstaty podnikateľského subjektu	16
<i>Blahušiaková Miriam</i>	
Vzťah ukazovateľov rentability k zachovaniu majetkovej podstaty podniku	23
<i>Janhuba Miloslav</i>	
Pokročilá analýza rozvahy jako zdroj informací pro vyjádření podnikové podstaty	32
<i>Kordošová Alena</i>	
Majetková podstata neziskových účtovných jednotiek	41
<i>Košovská Iveta, Váryová Ivana</i>	
Súvaha ako zdroj informácií pre kvantifikáciu majetkovej podstaty podniku	52
<i>Kubaščíková Zuzana</i>	
Vplyv vykazovania trvalo udržateľného rozvoja na majetkovú podstatu podniku	61
<i>Lovciová Kornélia</i>	
Vybrané indikátory stavu majetkovej podstaty vykazované v účtovnej závierke ako súčasť výročnej správy	69
<i>Oriskóová Denisa</i>	
Čistý pracovný kapitál ako indikátor zmeny majetkovej podstaty	83
<i>Pakšiová Renáta</i>	
Zisk ako indikátor rastu majetkovej podstaty a jeho analýza	100
<i>Šlosárová Anna</i>	
Vplyv zložiek pracovného kapitálu na majetkovú podstatu podniku	112

Predslov

Pozícia podniku v trhovom prostredí, ktoré je charakteristické vysokou dynamikou politických, spoločenských a ekonomických zmien, jeho úspešnosť a prosperita sú podmienené schopnosťou vytvárať predpoklady na permanentné a dlhodobé uskutočňovanie podnikateľskej činnosti. Za existenčnú podmienku fungovania každého podniku možno považovať majetkovú podstatu. Možno ju posudzovať podľa rôznych koncepcií a na základe značného počtu základných a odvodených indikátorov, ktoré signalizujú jej vývoj.

Zborník vedeckých statí „*Indikátory zmeny majetkovej podstaty a ich analýza*„ prezentuje výsledky vedecko-výskumnej činnosti vedeckých a pedagogických pracovníkov, ako aj doktorandov, pôsobiacich nielen na Katedre účtovníctva a audítorstva FHI EU v Bratislave, ale aj na VŠE v Prahe a SPU v Nitre. Jednotliví autori sa v 11 príspevkoch v tomto zborníku venujú konkrétnym skúmaným problémom, ktoré sú spojené so zisťovaním, účtovaním a vykazovaním indikátorov ovplyvňujúcich vývoj majetkovej podstaty v širšom kontexte skúmania.

Zborník je vydaný v rámci riešenia projektu Vedeckej grantovej agentúry MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0512/16 (2016-2018): *Zachovanie a rast majetkovej podstaty ako relevantný nástroj trvalo udržateľného rozvoja podniku*. Jednotlivé vedecké state prispievajú k riešeniu výskumného zámeru definovaného v projekte.

doc. Ing. Mgr. Renáta Pakšiová, PhD.

KUA FHI EU v Bratislave

Zisk ako indikátor rastu majetkovej podstaty a jeho analýza

Renáta Pakšiová¹

¹ doc. Ing. Mgr. Renáta Pakšiová, PhD.
Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva
Dolnozemska cesta, 1/b, 852 35 Bratislava, Slovenská republika
E-mail: renata.paksiova@euba.sk

Abstrakt:

Analýza vývoja majetkovej podstaty účtovnej jednotky by mala byť jednou z najdôležitejších úloh finančnej analýzy pre posúdenie finančnej situácie podniku. Pokles majetkovej podstaty môže spôsobiť zníženie produkčnej schopnosti podniku do budúcnosti natolko, že môže byť príčinou nedobrovoľného ukončenia podnikania. Pokles majetkovej podstaty býva zapríčinený nielen vykázanou stratou, ale aj väčším rozdelením zisku, ako je suma reálne dosiahnutého rozdeliteľného zisku podniku. Dôsledná analýza vykázaného účtovného zisku musí byť východiskom pre rozdeľovanie zisku, ktoré by neohrozovalo ďalšiu existenciu podniku. Z účtovného zisku je dôležité vedieť identifikovať a vyčleniť časť zodpovedajúcu nerealizovanému zisku a zdanlivému zisku, ktorých prípadné uvoľnenie mimo podnik ohrozuje budúcu výkonnosť podniku. Tieto časti vykázaného zisku nezodpovedajú skutočne vyprodukovanému, realizovanému a reálnemu výkonu, ktorý je nevyhnutnou podmienkou na dosiahnutie reálneho zisku. Iba rozdelenie reálneho zisku investorom nespôsobí podniku ohrozenie jeho existenčnej schopnosti ani v krátkodobom ani dlhodobom horizonte.

Kľúčové slová:

Majetková podstata podniku, zisk, analýza zisku, indikátory zmeny majetkovej podstaty.

JEL kódy:

M40, M41

1 Úvod

Dôkladná analýza vývoja majetkovej podstaty účtovnej jednotky by mala byť jednou z najdôležitejších úloh finančnej analýzy pre posúdenie finančnej situácie podniku. Pre správne posúdenie vývoja kapitálu investovaného vlastníckmi do účtovnej jednotky by spoľahlivé údaje malo poskytnúť práve účtovníctvo. Ich dôležitosť podčiarkuje skutočnosť, že v trhovej ekonomike spravidla nedochádza k lineárnemu rastu majetkovej podstaty účtovnej jednotky, ale striedajú sa obdobia rastu a poklesu. Zmeny majetkovej podstaty sú do významnej miery ovplyvnené spôsobom prístupu podniku k vyčísleniu výsledku hospodárenia a jeho analýze, ako aj k jeho následnému vysporiadaniu v ďalšom účtovnom období.

Pokles majetkovej podstaty môže byť zapríčinený nielen vykázanou stratou, ale aj väčším rozdelením zisku, ako je suma reálne dosiahnutého rozdeliteľného zisku. Preto analýza vykázaného účtovného zisku musí byť východiskom pre rozdeľovanie zisku, neohrožujúce ďalšiu existenciu podniku.

2 Metodológia a dáta

Cieľom vedeckej state je analýza zisku ako indikátora rastu majetkovej podstaty. Vedecká stať je teoretickou analýzou ekonomických východísk a súvisiacich vzťahov smerujúcich k vytvoreniu návodu na analýzu účtovného zisku a správne vyčísľovanie rozdeliteľnej časti účtovného zisku tak, aby nedošlo k zníženiu majetkovej podstaty podniku. Východisko pre analýzu teoretických súvislostí bude predstavovať aktuálna právna úprava účtovníctva v SR. Splnenie stanoveného cieľa vedeckej state bude vyžadovať nielen úplnú znalosť právnej úpravy, predovšetkým aktuálne platných súčastí účtovnej závierky, ale aj postupov účtovania a oceňovania vo vzťahu k vyčísľovaniu výsledku hospodárenia.

Z vedeckých metód sa pri písaní vedeckej state používa analýza, induktívno-deduktívne metódy, matematické metódy a syntéza.

3 Výsledky a diskusia

Účtovníctvo predstavuje relatívne uzatvorený systém na poskytovanie informácií o stave a zmene finančnej a výkonovej situácie podniku v čase. Verné a pravdivé zobrazenie skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva má poskytovať účtovná závierka (Šlosárová, 2001), ktorá sa svojím zverejňovaním stáva jedným z mála relevantných verejných zdrojov informácií o podniku, okrem iného aj o jeho schopnosti efektívne a hospodárne využiť a reprodukovať vložený kapitál investormi. Správne rozhodovanie používateľov na základe informácií z účtovníctva, predovšetkým z účtovnej závierky podniku, je podmienené správnym porozumením a interpretovaním dostupných informácií a ich súvislostí (Kubaščíková, 2008).

Napriek tomu, že sa zisk všeobecne chápe ako indikátor rastu majetkovej podstaty, nemusí to za každých okolností zodpovedať skutočnosti. V ďalšom texte si túto problematiku rozanalizujeme podrobnejšie.

3.1 Majetková podstata podniku a jej zmeny

Pre posúdenie vývoja majetkovej podstaty účtovnej jednotky je dôležité (Pakšiová, 2014), aby účtovná jednotka, v závislosti od hlavného predmetu podnikania, resp. hlavného zdroja dosahovaných výnosov, najskôr uskutočnila:

1. Vymedzila rôzne chápania majetkovej podstaty a rozhodla, ktoré z nich sa bude v danom systéme uplatňovať.
2. Definovala majetkovú podstatu pre konkrétne podmienky podniku a stanovila spôsob jej merania.
3. Špecifikovala požiadavky na zachovanie, resp. zvyšovanie majetkovej podstaty.
4. Určila spôsob oceňovania jednotlivých položiek účtovnej závierky zodpovedajúci zvolenému chápaniu majetkovej podstaty.
5. Vymedzila postup zisťovania výsledku hospodárenia (najmä pre potreby stanovenia podielov na zisku).

Vymedziť rôzne poňatia majetkovej podstaty a rozhodnúť, ktoré z nich sa bude v danom systéme uplatňovať, je základom celej ďalšej analýzy pri uplatnení konkrétnych metodických postupov. Základné chápanie majetkovej podstaty v širšom zmysle sa môže rozlišovať na:

- **kapitálové** – ak sa pozerá na majetok z pohľadu investovaného kapitálu,
- **majetkové** – ak sa pozerá na majetok z pohľadu jeho charakteru a druhovej štruktúry,
- **výkonové** – ak sa pozerá na majetok z pohľadu prostriedku na dosahovanie výkonnosti podniku.

Ďalej sa môžu členiť z pohľadu spôsobu jeho vyjadrovania na absolútne a relatívne.

- A1. *absolútne kapitálové chápanie majetkovej podstaty* sa vyjadrí v absolútnej výške podielu investovaného kapitálu vlastníkov v peňažných jednotkách;
- A2. *relatívne kapitálové chápanie majetkovej podstaty* sa vyjadrí ako podiel investovaného kapitálu vlastníkov v celkovom objeme kapitálu – vlastnom aj cudzom;
- B1. *absolútne vyjadrenie majetkového chápania majetkovej podstaty* je kvantifikované celkovou sumou majetku v peňažných jednotkách;
- B2. *relatívne majetkové chápanie majetkovej podstaty* predstavuje relatívne vyjadrenie jednotlivých súčastí majetkovej podstaty, ktoré predstavuje kvantifikáciu podielu jednotlivých súčastí majetku na celkovom majetku. V komplexnom súčte predstavuje sto percent majetku;

Indikátory zmeny majetkovej podstaty a ich analýza
Change Indicators of the Business Property and their Analysis

- C1. *absolútne výkonové chápanie majetkovej podstaty* sa vyjadrí v absolútnej výške výkonu – celkovej kapacite produkcie v merných jednotkách vyrobených na základe vlastníctva majetku v podniku, napríklad za deň;
- C2. *relatívne výkonové chápanie majetkovej podstaty* predstavuje vyčíslenie relatívneho podielu majetkových súčastí na dosahovanej produkcii. Spolu majetok v tomto vyjadrení predstavuje sto percent.

Ak sa majetková podstata rieši z pohľadu najdôležitejších skupín používateľov informácií z účtovníctva, môže sa rozlišovať (Pakšiová, 2, 2014):

- *majetková podstata z pohľadu manažérov* – manažéri sa snažia predovšetkým zachovať, resp. navyšovať produkčnú schopnosť podniku, aby sa do budúcnosti výkonnosť a výnosnosť podniku zlepšovala, teda uprednostňujú majetkové a výkonové chápanie majetkovej podstaty. Zlepšujúce ukazovatele výkonnosti podniku v nasledujúcich obdobiach aj investorom zabezpečujú vyššiu výnosnosť ich kapitálu, preto toto chápanie nie je v rozpore s dlhodobými záujmami vlastníkov,
- *majetková podstata z pohľadu investorov* – investor patrí do skupiny vlastníkov, ktorý investoval svoj voľný kapitál do podnikania s cieľom zhodnotenia svojej investície. Jeho záujem je však orientovaný poväčšine na dosahovanie krátkodobejšej výnosnosti kapitálu, či už v podobe pravidelne vyplácaných dividend alebo v podobe rastu trhovej ceny akcií. Tento záujem je pretransformovaný do uprednostňovania zachovania a zvyšovania svojho podielu na majetku spoločnosti, ktorý je vyjadrený vlastným imanom, teda kapitálové chápanie majetkovej podstaty. Nezaujíma sa príliš o spôsob dosiahnutia zvýšenia tohto podielu a nezasahuje do riadenia podniku.
- *majetková podstata z pohľadu majiteľov podniku (spoločníkov)* – majitelia podniku patria do skupiny vlastníkov a často vystupujú v pozícii manažérov, preto ich zaujíma manažérske hľadisko a teda zachovanie výkonnosti podniku do budúcnosti. Zároveň však vložili do podniku vlastný kapitál a očakávajú jeho návratnosť s primeraným zhodnotením v pravidelných periódach ako aj na konci podnikania, teda ich zaujíma aj investičné hľadisko. V tomto prípade ide o vyváženú požiadavku predchádzajúcich dvoch skupín na majiteľmi akceptovateľnú a preferovanú úroveň, čomu potom zodpovedá aj chápanie majetkovej podstaty a jej zachovania. Toto hľadisko je najkomplexnejšie a pri kvalifikovanom uplatňovaní manažérskych zručností vychádzajúcich zo znalosti koncepcií majetkovej podstaty a jej zachovania aj najefektívnejšie z hľadiska využiteľnosti potenciálu podniku tak v krátkodobom, ako aj v dlhodobom horizonte.

3.1.1 Dve základné chápania majetkovej podstaty v podniku

Ak na majetkovú podstatu pozeráme z dnešného pohľadu chápania v rozšírenom ponímaní, je možné rozlišovať (Pakšiová, 1, 2014):

a) Finančné chápanie majetkovej podstaty

- *širšie chápanie* – z pohľadu kapitálovej štruktúry podniku,
 - z pohľadu zdrojov majetku – vlastné
 - externé (vklady vlastníkov),
 - interné (vyprodukované VH),
 - cudzie – záväzky tretím osobám,
- *užšie chápanie* – čisté aktíva podniku v historických cenách, či stálej kúpnej sile peňažnej jednotky,
 - vlastné imanie v nominálnej hodnote, či stálej kúpnej sile peňažnej jednotky,
 - rozdielová veličina (majetok – záväzky).

b) Hmotné (fyzické, vecné) chápanie majetkovej podstaty

Indikátory zmeny majetkovej podstaty a ich analýza
Change Indicators of the Business Property and their Analysis

- **širšie chápanie** – absolútna majetková substancia – absolútna štruktúra majetku podľa konkrétnych druhov a foriem,
 - relatívna majetková substancia – posudzuje sa z pohľadu dosiahnutej produkcie a jej štruktúry, rozlišuje sa výrobný majetok podľa druhov, správny majetok podľa druhov a ostatný majetok,
 - kombinovaná majetková substancia – absolútna pri majetku podstatného charakteru a relatívna pri ostatnom majetku,
 - kvalifikovaná majetková podstata – majetková podstata odvodená od počtu dosiahnutých výkonov v jednotkách množstva alebo výnosov v peňažných jednotkách.
- **užšie chápanie** – čisté aktíva podniku podľa druhov a v hodnotovom vyjadrení v ocenení bežnými cenami,
 - absolútna majetková podstata pri výkonovom potenciáli v jednotkách množstva,
 - relatívna majetková podstata pri výkonovom potenciáli v jednotkách množstva,
 - kombinovaná majetková podstata pri výkonovom potenciáli v jednotkách množstva.

Aby sme, vo všetkých uvedených pohľadoch, majetkovú podstatu vždy minimálne zachovali, je dôležité aby podnikové výkony boli realizované mimo podniku. Iba vtedy môžeme hovoriť o dosahovaní realizovaných výnosov, čo je prvotnou požiadavkou na dosahovanie ziskov, ktorých rozdelenie investorom mimo podnik nebude ohrozovať výkonový potenciál podniku a jeho ďalšiu existenciu. Vykázanie účtovného zisku nemôžeme jednoznačne a za každých okolností stotožniť s rastom majetkovej podstaty. V niektorých kritických prípadoch vykázanie účtovného zisku môže byť spojené aj s poklesom majetkovej podstaty v jednom alebo aj viacerých spôsoboch chápania. Správne identifikovanie zmeny majetkovej podstaty podniku predstavuje náročnú problematiku, ktorej parciálnou časťou je aj dôsledná analýza vykazaného zisku a to predovšetkým v prípade, kedy je plánované vyplatenie podielov na zisku spoločníkom.

3.2 Analýza zisku vo vzťahu k majetkovej podstate

Vedecké názory ekonómov a účtovníkov na jednotlivé pojmy, ako aj ich definície a vecné chápanie nemusia vždy vzájomne úplne korešpondovať. K takto diskutovaným pojmom patrí aj chápanie vlastného kapitálu a jeho jednotlivých zložiek. Obe skupiny sa však dokážu zhodnúť na tom, že len skutočný zisk môže byť použitý na nadspotrebu a pri určovaní zisku je dôležité udržiavať hodnotu vlastného kapitálu nezmenenú. Rozdiel však nastáva v chápaní pojmu „nezmenená hodnota kapitálu“ a spôsob jej udržania.

Už v prvej polovici dvadsiateho storočia bola aj v našich publikáciách vážne riešená otázka, čo predstavuje zisk a kedy nie je ohrozená podnikateľská činnosť rozdelením nepravého zisku. Chápanie zisku v podnikovom hospodárstve a v účtovníctve sa líši svojou podstatou jeho chápania. Z. Mellerowicz, v preklade J. Svozil a J. Králiček, vo svojom diele Všeobecná podnikohospodárska náuka zadefinoval podnikohospodársky zisk takto : „je kapitálové plus medzi dvomi bodmi podnikového obdobia“. Za najsprávnejší však považuje daňový zisk, ktorý je rozdiel medzi podnikovým vlastným imanom na konci jedného obdobia a na konci predchádzajúceho obdobia (Kp) plus hodnota súkromných výberov, mínus hodnota vkladov: $Zisk = Kk - Kp + \text{súkromné výbery} - \text{vklady spoločníkov}$. Po vypočítaní zisku je vždy dôležité zistiť, či ide o pravý zisk alebo nepravý, zdanlivý zisk. Nepravý zisk je potrebné v podniku zadržať, aby sa neohrozilo ďalšie fungovanie podniku minimálne v pôvodnom rozsahu. Na legislatívnej úrovni je problematika rozdeľovania zisku v podnikoch v SR riešená iba v Obchodnom zákonníku, a to v závislosti od právnej formy podniku.

3.2.1 Ustanovenia obchodného zákonníka v kontexte zachovania majetkovej podstaty

Jednou z dôležitých úloh vlastníkov podniku v nasledujúcom účtovnom období po zostavení účtovnej závierky za bežné účtovné obdobie je schváliť výsledok hospodárenia a rozhodnúť o jeho vysporiadaní. Pri rozdeľovaní zisku v spoločnosti s ručením obmedzeným, v akciovej spoločnosti a družstve sa najskôr musí splniť požiadavka obchodného zákonníka zodpovedajúca konkrétnemu typu právnickej osoby. Povinné prídely do fondov tvorených zo zisku sa v spoločnosti s ručením obmedzeným a v akciovej spoločnosti týkajú prídely do zákonného rezervného fondu a v družstve do nedeliteľného fondu. Nasledujúce ustanovenia zákona č. 513/ 1991 Zb. v z. n. p. (Obchodný zákonník, 2016), upravujúce rozdeľovanie zisku a tvorbu a použitie rezervného fondu a nedeliteľného fondu, majú do určitej miery zabezpečovací charakter vo vzťahu k zachovaniu majetkovej podstaty spoločnosti.

Podľa zákona Obchodného zákonníka, rezervný fond možno použiť v rozsahu, v ktorom sa vytvára podľa tohto zákona povinne, iba na krytie strát obchodnej spoločnosti, ak osobitný zákon neustanovuje inak. Ak obchodný zákonník neustanovuje povinnosť vytvoriť rezervný fond už pri vzniku spoločnosti, vytvára rezervný fond povinne spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť zo zisku bežného účtovného obdobia vykázaného v schválenej riadnej individuálnej účtovnej závierke (ďalej len „čistý zisk“). Rezervný fond možno vytvoriť už pri vzniku spoločnosti alebo pri zvyšovaní základného imania príplatkami spoločníkov nad výšku vkladov alebo nad menovitú hodnotu akcií. Podiel na zisku spoločnosti možno určiť až po doplnení rezervného fondu v súlade s týmto zákonom, spoločenskou zmluvou alebo stanovami.

Už spoločenská zmluva **spoločnosti s ručením obmedzeným** musí obsahovať výšku rezervného fondu, ak spoločnosť vytvára rezervný fond pri svojom vzniku, a výšku, do ktorej je spoločnosť povinná rezervný fond dopĺňať, ako aj spôsob jeho dopĺňania. Spoločnosť s ručením obmedzeným vytvára rezervný fond v čase a vo výške, ktorú určuje spoločenská zmluva. Ak sa rezervný fond nevytvorí už pri vzniku spoločnosti, je spoločnosť povinná ho vytvoriť z čistého zisku vykázaného v riadnej účtovnej závierke za účtovné obdobie, v ktorom sa zisk po prvý krát vytvorí, a to vo výške najmenej 5 % z čistého zisku, nie však viac ako 10 % základného imania. Tento fond je povinná spoločnosť s ručením obmedzeným každoročne dopĺňať o sumu určenú v spoločenskej zmluve alebo v stanovách, najmenej však vo výške 5 % z čistého zisku vyčísleného v ročnej účtovnej závierke, až do dosiahnutia výšky rezervného fondu určenej v spoločenskej zmluve alebo v stanovách, najmenej však do výšky 10 % základného imania. O použití rezervného fondu rozhodujú konatelia.

Valné zhromaždenie spoločníkov je najvyšším orgánom spoločnosti. Do jeho pôsobnosti patrí aj schvaľovanie riadnej individuálnej účtovnej závierky a mimoriadnej individuálnej účtovnej závierky a rozhodnutie o rozdelení zisku alebo úhrade strát. Konatelia predkladajú valnému zhromaždeniu na schválenie riadnu individuálnu účtovnú závierku a mimoriadnu individuálnu účtovnú závierku a návrh na rozdelenie zisku alebo úhradu strát v súlade so spoločenskou zmluvou a stanovami. Ak osobitný zákon ukladá spoločnosti povinnosť vyhotoviť výročnú správu, konatelia predkladajú valnému zhromaždeniu na prerokovanie spolu s riadnou alebo mimoriadnou individuálnou účtovnou závierkou výročnú správu. Valné zhromaždenie môže rozhodnúť, že nerozdelený zisk alebo iné vlastné zdroje, ktorých použitie nie je zákonom ustanovené, alebo iné vlastné zdroje spoločnosti vykázané v individuálnej účtovnej závierke vo vlastnom imaní spoločnosti sa použijú na zvýšenie základného imania.

Spoločníci majú nárok na podiel zo zisku v pomere zodpovedajúcom ich splateným vkladom, ak spoločenská zmluva neurčuje inak. Spoločnosť môže vyplácať podiely na zisku len pri splnení podmienok, že je rozdelený vždy len čistý zisk znížený o prídely do rezervného fondu, prípadne ďalších fondov, ktoré spoločnosť vytvára podľa zákona, a o neuhradenú stratu z minulých období, a zároveň zvýšený o nerozdelený zisk z minulých období a iné vlastné zdroje, ktorých použitie nie je v zákone ustanovené. Spoločnosť nemôže rozdeliť medzi akcionárov čistý zisk alebo iné vlastné zdroje spoločnosti, ak tým

s prihliadnutím na všetky okolnosti spôsobí svoj úpadok, a ak vlastné imanie zistené podľa schválenej riadnej účtovnej závierky je alebo by bolo v dôsledku rozdelenia zisku nižšie ako hodnota základného imania spolu s rezervným fondom, prípadne ďalšími fondmi vytváranými spoločnosťou, ktoré sa podľa zákona alebo stanov nesmú použiť na plnenie akcionárom, znížená o hodnotu nesplateného základného imania, ak táto hodnota ešte nie je zahrnutá v aktívach uvedených v súvahe podľa osobitného zákona.

Spoločnosť môže vyplácať podiely na zisku, iba ak tým s prihliadnutím na všetky okolnosti nespôsobí svoj úpadok. Spoločnosť nesmie vyplácať najmä úroky z vkladov do spoločnosti a preddavky na podiely na zisku. Spoločnosť nesmie vrátiť spoločníkom ich vklady. Za vrátenie vkladu sa nepovažujú platby spoločníkom poskytnuté pri znížení základného imania. Podiel na zisku vyplatený v rozpore s týmito ustanoveniami sú spoločníci povinní spoločnosti vrátiť. Za toto vrátenie ručia spoločne a nerozdielne konatelia, ktorí vyslovili súhlas s touto výplatou.

Ak má **akciová spoločnosť** v majetku vlastné akcie, nemožno vykonávať hlasovacie práva s nimi spojené. Ak spoločnosť účtuje vlastné akcie na strane aktív súvahy, musí vytvoriť osobitný rezervný fond v rovnakej výške, ktorý môže znížiť alebo zrušiť iba v prípade, ak časť vlastných akcií alebo všetky vlastné akcie prevedie na inú osobu alebo ak zníži základné imanie vzatím časti vlastných akcií alebo všetkých vlastných akcií z obehu.

Stanovy akciovej spoločnosti musia obsahovať, okrem iného výšku začiatočného rezervného fondu a výšku, do ktorej je spoločnosť povinná ho dopĺňať, a spôsob dopĺňania, ako aj spôsob rozdelenia zisku.

Do zrušenia spoločnosti môže byť medzi akcionárov rozdelený vždy len čistý zisk znížený o prídely do rezervného fondu, prípadne ďalších fondov, ktoré spoločnosť vytvára podľa zákona, a o neuhradenú stratu z minulých období, a tiež zvýšený o nerozdelený zisk z minulých období a iné vlastné zdroje, ktorých použitie nie je v zákone ustanovené.

Akciová spoločnosť nemôže rozdeliť medzi akcionárov čistý zisk alebo iné vlastné zdroje spoločnosti, ak tým s prihliadnutím na všetky okolnosti spôsobí svoj úpadok, a ak vlastné imanie zistené podľa schválenej riadnej účtovnej závierky je alebo by bolo v dôsledku rozdelenia zisku nižšie ako hodnota základného imania spolu s rezervným fondom, prípadne ďalšími fondmi vytváranými spoločnosťou, ktoré sa podľa zákona alebo stanov nesmú použiť na plnenie akcionárom, znížená o hodnotu nesplateného základného imania, ak táto hodnota ešte nie je zahrnutá v aktívach uvedených v súvahe podľa osobitného zákona.

Akciová spoločnosť vytvára pri svojom vzniku rezervný fond vo výške najmenej 10 % základného imania. Tento fond je akciová spoločnosť povinná každoročne dopĺňať o sumu určenú v stanovách, najmenej však vo výške 10 % z čistého zisku vyčísleného v riadnej účtovnej závierke, až do dosiahnutia výšky rezervného fondu určenej v stanovách, najmenej však do výšky 20 % základného imania. O použití rezervného fondu rozhoduje predstavenstvo, ak stanovy akciovej spoločnosti neurčujú inak. Ak sa rezervný fond vytvára splácaním vyššej sumy, než zodpovedá upísanej menovitej hodnote akcií (emisné ážio), a platená suma nestačí na zaplatenie menovitej hodnoty akcií i emisného ážia, započítava sa najprv na plnenie povinnosti zaplatiť emisné ážio. Špecifickým prípadom je akciová spoločnosť s premenlivým základným imaním, ktorá podľa obchodného zákonníka povinne nevytvára rezervný fond.

Právo akcionára požadovať odkúpenie akcií spoločnosťou nemožno vykonať, ak by vlastné imanie akciovej spoločnosti v dôsledku odkúpenia akcií bolo nižšie ako hodnota základného imania spolu s rezervným fondom, prípadne ďalšími fondmi vytváranými spoločnosťou, ktoré sa podľa zákona alebo stanov nesmú použiť na plnenie akcionárom, znížená o hodnotu nesplateného základného imania, ak táto hodnota ešte nie je zahrnutá v aktívach uvedených v súvahe podľa osobitného zákona alebo aj je akciová spoločnosť v kríze, úpadku alebo v dôsledku odkúpenia akcií by sa do krízy alebo úpadku dostala.

V prípade **družstva**, stanovy družstva, okrem iného, musia obsahovať spôsob použitia zisku a úhrady prípadnej straty, ako aj tvorbu a použitie nedeliteľného fondu. Družstvo je povinné pri svojom vzniku zriadiť nedeliteľný fond najmenej vo výške 10 % zapisovaného základného imania. Tento fond družstvo dopĺňa najmenej o 10 % ročného čistého zisku, a to až do doby, než výška nedeliteľného fondu dosiahne sumu rovnajúcu sa polovici zapisovaného základného imania družstva. Stanovy môžu určiť, že sa vytvára vyšší nedeliteľný fond alebo ďalšie zabezpečovacie fondy. Nedeliteľný fond sa nesmie použiť za trvania družstva na rozdelenie medzi členov. Nedeliteľný fond možno použiť v rozsahu, v ktorom sa podľa tohto zákona vytvára povinne, iba na hospodárske účely určené stanovami družstva, na prekonanie nepriaznivého priebehu hospodárenia družstva alebo na krytie strát družstva, ak osobitný zákon neustanovuje inak. O použití nedeliteľného fondu rozhoduje predstavenstvo družstva.

Stanovy družstva alebo členská schôdza môže poveriť predstavenstvo, aby rozhodlo o zvýšení základného imania družstva do určitej výšky z čistého zisku alebo z iných zdrojov vlastného imania družstva, ktoré nie sú účelovo viazané v nedeliteľnom fonde alebo v iných fondoch družstva. Na zvýšení sa podieľajú členovia družstva podľa výšky ich doterajších vkladov, ak stanovy neurčujú iný spôsob zvýšenia podielu členov na základnom imaní družstva. Ak je to nevyhnutné na krytie straty družstva, ktorú nemožno kryť z iných zdrojov vlastného imania, členská schôdza môže rozhodnúť o znížení základného imania a o pomernom znížení členských vkladov členov družstva.

Pri zániku členstva za trvania družstva má doterajší člen nárok na vyrovnací podiel. Pre určenie vyrovnacieho podielu je rozhodný stav čistého obchodného imania družstva podľa riadnej individuálnej účtovnej závierky za účtovné obdobie, ktoré predchádza účtovnému obdobiu, v ktorom členstvo zaniklo. Pri určovaní výšky vyrovnacieho podielu sa neprihliada na imanie, ktoré je v nedeliteľnom fonde, a ak to vyplýva zo stanov, aj v iných zabezpečovacích fondoch. Takisto sa neprihliada na vklady členov s kratším ako ročným členstvom pred dňom, ku ktorému sa ročná účtovná závierka zostavuje.

Na určení zisku, ktorý sa má rozdeliť medzi členov, sa uznáva členská schôdza pri prerokovaní individuálnej účtovnej závierky. Predstavenstvo predkladá členskej schôdze na schválenie riadnu individuálnu účtovnú závierku, mimoriadnu individuálnu účtovnú závierku a návrh na rozdelenie zisku alebo úhradu strát v súlade so stanovami. Členovia družstva si môžu vyžiadať riadnu individuálnu účtovnú závierku a mimoriadnu individuálnu účtovnú závierku a návrh na rozdelenie zisku a úhrady strát na nahliadnutie. Ak zo stanov nevyplýva niečo iné, určí sa podiel člena na zisku určenom na rozdelenie medzi členov pomerom výšky jeho splateného vkladu k splateným vkladom všetkých členov. U členov, ktorých členstvo v rozhodnom roku trvalo len časť roka, sa tento podiel pomerne kráti. Stanovy družstva alebo uznesenie členskej schôdze, ak to stanovy pripúšťajú, môžu určiť iný spôsob vymedzenia podielu člena na zisku, ktorý sa má rozdeliť medzi členov.

Stanovy družstva alebo členská schôdza môže poveriť predstavenstvo, aby rozhodlo o zvýšení základného imania družstva do určitej výšky z čistého zisku alebo z iných zdrojov vlastného imania družstva, ktoré nie sú účelovo viazané v nedeliteľnom fonde alebo v iných fondoch družstva. Na zvýšení sa podieľajú členovia družstva podľa výšky ich doterajších vkladov, ak stanovy neurčujú iný spôsob zvýšenia podielu členov na základnom imaní družstva. Ak je to nevyhnutné na krytie straty družstva, ktorú nemožno kryť z iných zdrojov vlastného imania, členská schôdza môže rozhodnúť o znížení základného imania a o pomernom znížení členských vkladov členov družstva.

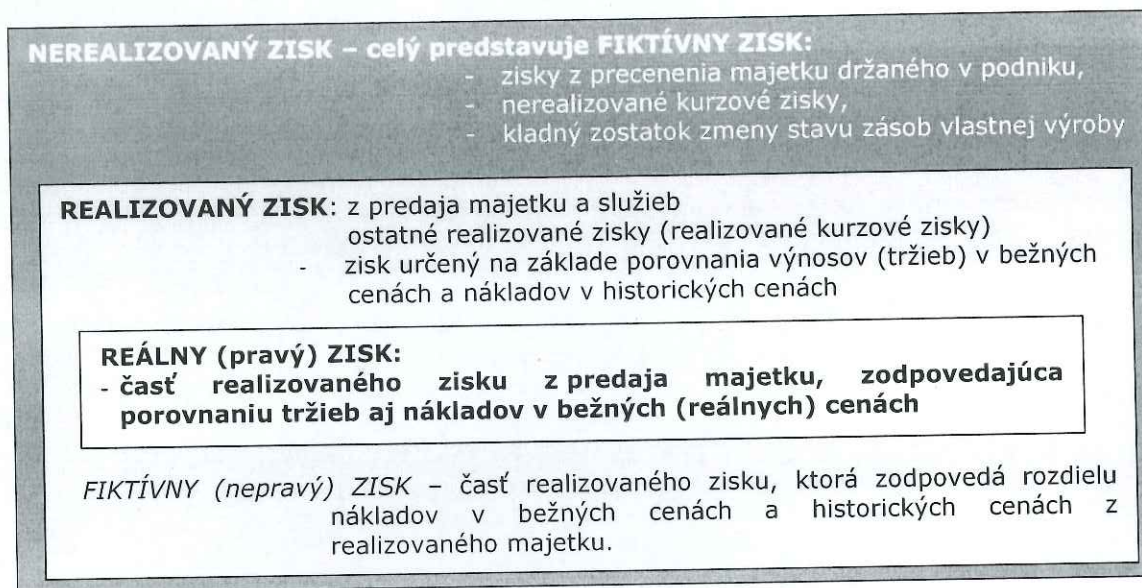
3.2.2 Vzťah zisku a straty k majetkovej podstate

Z predchádzajúcich ustanovení Obchodného zákonníka vyplýva, že ide iba o ochranný mechanizmus pre podnik v prípade hraničných kritických období jeho existencie a v ostatných prípadoch ide iba o ustanovenie minimálneho zabezpečovacieho mechanizmu do budúcnosti v podobe povinnej tvorby fondov zo zisku. Obchodný zákonník nerieši situáciu, ako pristupovať k rozdeľovaniu zisku nad rámec povinných prídelov do fondov, napr. vo vzťahu k zachovaniu majetkovej podstaty. Pokles

majetkovej podstaty pritom jednoznačne nebýva zapríčinený len vykázaním straty, ale aj väčším rozdelením zisku, ako je suma reálne dosiahnutého rozdeliteľného zisku podniku. Dôsledná analýza vykázaného účtovného zisku musí byť východiskom pre rozdeľovanie zisku (Pakšiová, 2, 2014), ktoré by neohrozilo ďalšiu existenciu podniku. Z účtovného zisku je dôležité vedieť identifikovať a vyčleniť časť zodpovedajúcu nerealizovanému zisku a zdanlivému zisku, ktorých prípadné uvoľnenie mimo podnik ohrozuje budúcu výkonnosť podniku. Tieto časti vykázaného zisku nezodpovedajú skutočne vyprodukovanému, realizovanému a reálnemu výkonu, ktorý je nevyhnutnou podmienkou na dosiahnutie reálneho zisku.

Obrázok 1 Analýza účtovného zisku

ÚČTOVNÝ ZISK:



Zdroj: vlastné spracovanie

Za realizovaný zisk považujeme zisk, ktorý vznikol porovnaním výnosov a nákladov prislúchajúcich k predaju príslušného druhu majetku, resp. viažucich sa na poskytnutú službu mimo podnik.

V prípade nerealizovaného zisku (pozri obrázok 1), ktorý vzniká pri preceňovaní majetku na zvýšenú reálnu hodnotu výsledkovým spôsobom, resp. pri vykazovaní kurzových ziskov z prepočtu majetku a záväzkov v cudzej mene ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, pôjde do doby jeho realizácie o fiktívny zisk, ktorý sa v budúcnosti nemusí realizovať a pri jeho rozdelení pred jeho realizáciou dôjde k erózii podnikovej podstaty a následne k ohrozeniu schopnosti podniku vykonávať svoju činnosť v nezmenšenom rozsahu výkonov podmieňujúcich vznik výnosov z dôvodu neschopnosti reprodukovať majetok na to potrebný.

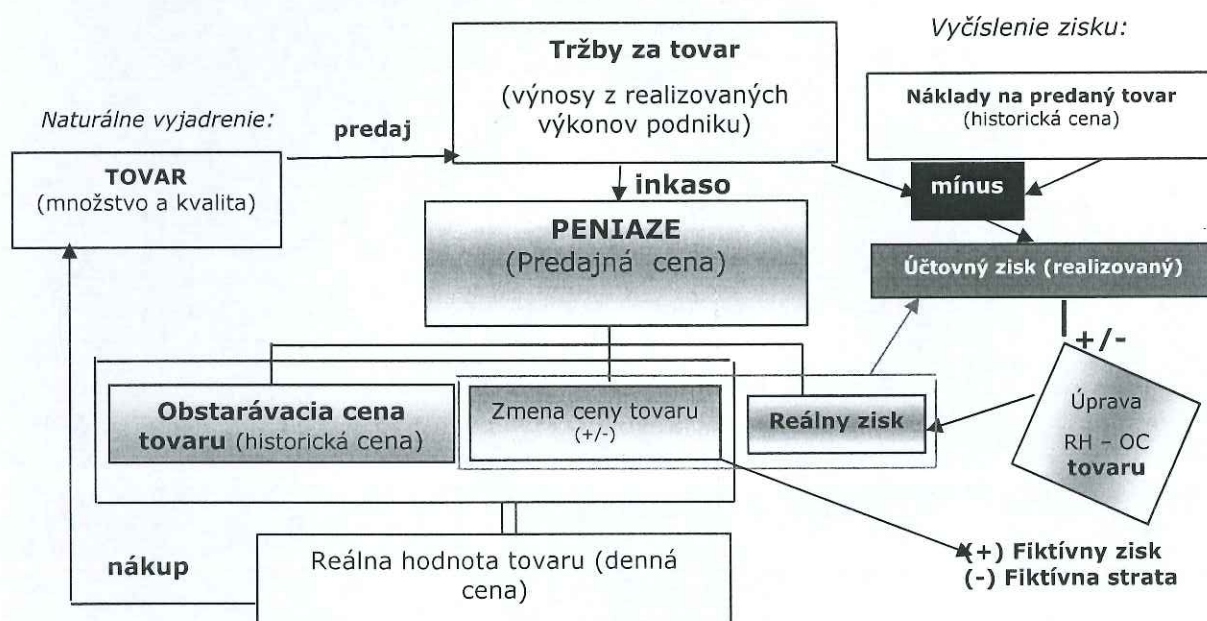
Podľa právnej úpravy účtovníctva v SR (Zákon o účtovníctve, 2016; Postupy účtovania, 2016; Opatrenie MFSR o účtovnej závierke malej, veľkej ÚJ, 2016) sa niektoré rozdiely z precenenia majetku na reálnu hodnotu účtujú výsledkovým spôsobom, čo znamená, že ovplyvnia výšku výsledku hospodárenia – zisk / stratu za bežné obdobie. Týka sa to cenných papierov určených na obchodovanie, cenných papierov určených na predaj u niektorých obchodníkov s cennými papiermi, komodít, s ktorými sa obchoduje na verejnom trhu, ktoré účtovná jednotka sama nevyrobila a nadobudla ich na účel ich ďalšieho predaja na verejnom trhu, ako aj cenných papierov a drahých kovov v majetku fondu. V týchto prípadoch sa zvýšenie / zníženie reálnej hodnoty majetku a kladný / záporný rozdiel z precenenia na reálnu hodnotu účtuje v prospech účtu 664 – Výnosy z precenenia cenných papierov (alebo 667 – Výnosy z derivátových operácií) / na ťarchu účtu 564 – Náklady na precenenie cenných papierov (alebo 567 – Náklady na derivátové

operácie) a vykazuje sa vo výkaze ziskov a strát pri vyčíslení výsledku hospodárenia z finančnej činnosti, ktorý je súčasťou výsledku hospodárenia z finančnej činnosti pred zdanením a následne výsledku hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením a potom po zdanení. (Bednárová, Šlosárová, 2015; Šlosárová, 2014)

Účtovanie zmeny stavu zásob výroby v prípade rastu aj poklesu ich stavu na účtoch výnosov z účtovej skupiny 61 – Zmeny stavu vnútroorganizačných zásob predstavuje v prípade kladného konečného stavu týchto účtov nerealizovaný zisk, keďže tento výnos nebol realizovaný mimo podnik. Realizovaným sa stane až v prípade, že táto zásoba vlastnej výroby bude predaná a zaúčtuje sa v súvislosti s tým tržba za vlastné výrobky, tovar alebo služby.

V prípade realizovaného zisku, riziko vzniku a rozdelenia fiktívneho zisku (pozri obrázok 1) je nižšie a viaže sa na zmenu ceny realizovaného (predaného) majetku v čase. V tomto prípade fiktívny zisk predstavuje tú časť realizovaného zisku, ktorá zodpovedá rozdielu nákladov, súvisiacich s realizovanými výkonmi, ocenených v bežných cenách v porovnaní s ich ocenením v historických cenách použitých pri vyčíslení účtovného zisku. Reálny (pravý) zisk je tá časť realizovaného zisku z realizovaných výkonov, zodpovedajúca porovnaniu tržieb aj nákladov s nimi spojených, obe v bežných (reálnych) cenách. Príklad vyčíslenia reálneho zisku z predaja tovaru je na obrázku 2.

Obrázok 2 Vyčíslenie reálneho zisku z predaja tovaru



Zdroj: vlastné spracovanie

Rozdeliteľným ziskom rozumieme tú časť účtovného zisku, ktorej rozdelenie mimo podnik (vlastníkom – spoločníkom, akcionárom, družstevníkom) neohrozí výkonnosť podniku, t. j. zachová produkčnú schopnosť, teda majetkovú podstatu vo všetkých spôsoboch jej chápania. Pre správne zistenie rozdeliteľného zisku je preto dôležité vyčísliť z účtovného zisku reálny zisk (pozri obrázok 2) a po ich vzájomnom porovnaní, za rozdeliteľný môžeme považovať ten, ktorý je nižší.

4 Záver

Pre posúdenie finančnej situácie podniku je jednou z najdôležitejších súčastí finančnej analýzy podniku analýza vývoja majetkovej podstaty účtovnej jednotky. Keďže zachovanie majetkovej podstaty je dôležitým predpokladom vykonávania podnikateľskej

činnosti v zvolenom predmete podnikania, sledovať vývoj práve tohto ukazovateľa, nielen vo finančnom chápaní, ale predovšetkým v hmotnom chápaní, je veľmi dôležité. Pokles majetkovej podstaty môže spôsobiť zníženie produkčnej schopnosti podniku do budúcnosti natoľko, že môže byť príčinou nedobrovoľného ukončenia podnikania, čo je v rozpore s očakávaním trvalej udržateľnosti podnikania všetkých zúčastnených strán. Nie je to očakávanie iba investorov, ktorí očakávajú zhodnotenie svojich investícií v podobe výplaty podielov na zisku, manažérov a zamestnancov podniku, pre ktorých je existencia podniku predpokladom k zamestnanosti a priestor k realizácii svojich schopností za ktoré dostávajú odmenu za prácu – plat, ale aj všetkých ostatných záujmových skupín osôb, ktorých sa akýmkoľvek spôsobom prípadné ukončenie podnikania podniku môže dotknúť, teda dodávateľov, odberateľov, veriteľov, štát aj verejnosť.

Pokles majetkovej podstaty podniku býva zapríčinený nielen vykázanou stratou, ale aj väčším rozdelením zisku cez podiely na zisky investorom, ako je suma reálne dosiahnutého rozdeliteľného zisku podniku. Z uvedeného vyplýva, že pre zodpovedné podnikanie je podstatné správne stanoviť výšku rozdeliteľného zisku vlastníkom tak, aby rozdelením neprimeranej výšky zisku mimo podnik nedošlo k zníženiu majetkovej podstaty, ktorá je nositeľom potenciálu budúcich ziskov podniku. Dôsledná analýza vykázaného účtovného zisku musí byť východiskom pre rozdeľovanie zisku, ktoré by neohrozovalo ďalšiu existenciu podniku. Z účtovného zisku je dôležité vedieť identifikovať a vyčleniť časť zodpovedajúcu nerealizovanému zisku a zdanlivému zisku, ktorých prípadné uvoľnenie mimo podnik ohrozuje budúcu výkonnosť podniku. Tieto časti vykázaného zisku nezodpovedajú skutočne vyprodukovanému, realizovanému a reálnemu výkonu, ktorý je nevyhnutnou podmienkou na dosiahnutie reálneho zisku. Iba rozdelenie reálneho zisku investorom nespôsobí ohrozenie existenčnej schopnosti podniku ani v krátkodobom ani dlhodobom horizonte.

Dodržiavanie ustanovení Obchodného zákonníka, upravujúce rozdeľovanie zisku a tvorbu a použitie rezervného fondu a nedeliteľného fondu, môžeme chápať z pohľadu zachovania majetkovej podstaty ako zabezpečovací mechanizmus. Platí to však iba do určitej miery. V prípadoch, kedy tieto povinné prídely do fondov zo zisku nedosahujú sumu potrebnú na zachovanie majetkovej podstaty podniku, túto musia vo svojich rozhodnutiach o návrhu na rozdelenie zisku zabezpečiť zodpovedné osoby, v závislosti od právnej formy podniku.

PodĎakovanie

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0512/16 (2016-2018) „Zachovanie a rast majetkovej podstaty ako relevantný nástroj trvalo udržateľného rozvoja podniku“.

Literatúra

- [1] Bednárová, B., Šlosárová, A. (2015). *Oceňovanie ako metodický prostriedok účtovníctva*. Bratislava: Wolters Kluwer.
- [2] Kubaščíková, Z. (2008). Prognóza vývoja podnikateľských subjektov na základe analýzy účtovnej závierky. In *Diagnostika podniku, controlling a logistika : zborník prednášok a príspevkov zo 4. medzinárodnej vedeckej konferencie*, 17. - 18. apríla 2008, Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, S. 130-134.
- [3] Mellerowicz, K. preložili Svozil, J. a Králiček, J. (1942). *Všeobecná podnikohospodárska náuka*. Bratislava: Nákladom kurátora Vysokej obchodnej školy v Bratislave.
- [4] Obchodný zákonník. Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník. Zbierka zákonov SR, 2016.

Indikátory zmeny majetkovej podstaty a ich analýza
Change Indicators of the Business Property and their Analysis

- [5] Postupy účtovania. (2016). Opatrenie Ministerstva financií SR č. 23 054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovnej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov.
- [6] Opatrenie MFSR o účtovnej závierke mikro ÚJ. (2016). Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/15464/2013-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre mikro účtovné jednotky, v znení neskorších predpisov.
- [7] Opatrenie MFSR o účtovnej závierke veľkej ÚJ. (2016). Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky, v znení neskorších predpisov.
- [8] Opatrenie MFSR o účtovnej závierke malej ÚJ. (2016). Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu, v znení neskorších predpisov.
- [9] Pakšiová, R. (2014). *Majetková podstata podniku*. Bratislava: Ekonóm.
- [10] Pakšiová, R. (2014). Zisťovanie výsledku hospodárenia v kontexte zachovania majetkovej podstaty. *Účtovníctvo – audítorstvo – daňovníctvo: v teórii a praxi*, č. 11 (22), s. 17-23.
- [11] Šlosárová, A. (2001). *Účtovná závierka podnikateľov*. Bratislava: Iura Edition.
- [12] Šlosárová, A. (2014). *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava: EKONÓM.
- [13] Zákon o účtovníctve. (2016). Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.